

יידישע

פעסטער צייטונג

אויף דיעזע צייטונג קאנן מאן יעדע מאן פרענוסערירען...

דיעזע בלאטט ערשיינט דריימאל וואכענטליך...

Nr. 1. פּעסטער פרייטאג י"ח טבת ה'תרל"ח. Pest, den 2. Jänner 1880.

פאליטישע איבערזיכט.

זא וויא נאך צו יעדעס ניא-אחרא, זא ווארען אויך דעםמאל דער אונארישע מיניסטער-פריעז...

פארשידענע ניאנקייטען.

וועלכסט, זענען עטאנד איינע אנדערן מיט קאפא בעיינאפט...

פארשידענע ניאנקייטען.

וועלכסט, זענען עטאנד איינע אנדערן מיט קאפא בעיינאפט...

זעקט מאן האָן, דאס נישט- וידען עפען זאָ גיט דאס
אויס-געשעפט בערייבען, אים דיא שויער פער-
לויבעטע אונד פערדאסעטן זיען; און ענגלאנד
זעלבס ווערען דיא מראַשן דער אנזעסער-
נלעקסאָן אימער אינע זעהר נעכטעמע שטעל-
לונג אינגעקומען. דער ענגלענדער ווילל נישט דיא
זידען אינגעדורקען. ער שטרעבט פֿעלמעהר, דיא
אינע ווישע פֿאַמיליע הוינערהייטען אָנגע- דיא
מיסטען וידען אין ענגלאנד. זיך זעה, אינטער-
עסאנט איז עס זעך, דיא קוועלע צו עפֿאהר-
רען, אים זעלבער דער זידען-האַס נלעקסאָן
ענטשפּונט. עס איז דא ניר א זיין גינע-עקט-
כאָר; זיין האס נעמען בעקאָנסע'ערל איז נעם-
ליך זאָ פֿעשען אונד אַר נעמענענלעך, דאס דער-
זעלבס איף אלע זידען זיך ערשטערקט. אָנליך
נאָ אלס קינע, אים פֿעראַינע מיט ונישע פֿאַסע-
צור ענגלישען קורבע איבערנעמערעטען; מאכט
בעקאָנסע'ערל לאָרד בעקאָנסע'ערל און היינט נאָ
פֿאַן וינער ווישען אַבשאַמטנע קיין עהיימיסן.
אים גענעסוויילע, און זיינע רעקען איז ונישע פֿאַסע-
ענזעהלעט ער אָפט מיט שאַפֿלין, דאס ער אָס
-אינסעוויילעטען פֿאַקען אַבשאַמטע אינטע
לעס לאָרד בעקאָנסע'ערל אינע גראַם-עמער,
דער אלס וינע געשטארבען איז אונד אים ווישען
פֿערהאַפען וויט, אינע זינע פֿאַבשאַפֿלען
גראַם-שטיין שמעלען, ער ווינטע דיענע פֿעיר-
לביקייט ביז וועלכער דער דאָבינער איז פֿעלע
ווישע לויט-באַמטען בעקען און ענעבאָנ-
שער שראַבע פֿערהייטען בערזאָלד בייא.
העיקר דאס לאָרד בעקאָנסע'ערל בעיינען
דאס ער נאָ אימער אין וינעס הערצען אינע אַנ-
נעקען ציאַמטענאָנע מיט דעס ווענטהעטע עפֿ-
פֿיערעט, אין לאַנדן זעלבס האט עס אינע זעהר
נאָמען אינדיק נעמאכט דאס לאָרד בעקאָנסע-
פֿערה, מראַשן וינער האָרען שפּעללונג וינעס
אלס וינע פֿערהייטען איז אונד אים ווישען
פֿערהאַפען הווערען גראַםאָשער איז פֿערהאָלד
דיא נעבדיקערע ערשע עיינזען האט, אבער
הער פֿערהשטען איז אימער זיך, דאס בעא-
קאָנסע'ערל דער נאָ היינט און וינע ווילד שער
אַבשאַמטנע שאַפֿלין איז און אים וינע שפּעלע
אינעס מינטער-פֿערהענעטען פֿערהענעס האט
אונד נאָמען ענגלאנד מיט וינער ווישעס בערערהשטן
דאס אַרליין ווענטעטע דען אלטע נלעקסאָן
העכטען צור אונד דעסאלב שטעטע ער איף
אלע וידען - (אָ ווישע דאס ענגלישע כלאַס, זיך
פֿאַללע ניר הענפענען אונד הערר פֿערהשטען אונד
אן. הַמ'ן עראַנערט, און. הַמ'ן אַר איז גינער
נעכטעמען קיין ווענע - פֿיער, אָנליך ער פֿאַן
עפֿלירן אַבשאַמטע קאַסעס אַ גינערס פֿאַר.

דאס ער דיא וידען נעכטע אַבשאַמטע ערשט אלס פֿיער
דעס פֿערהשטען ענטפֿאָנטע דער פֿאַרדעס מיינען
אלע וידען, דא ער ערפֿיהר, דאס מרביס פֿאַן
זידישע אַבשאַמטנע (בי הַמ'ן לידור לַמ'ן אַמ
מרביס). נאָמען זאָ מאַכטס נלעקסאָן, ער איז און
נענער דעס לאָרד בעקאָנסע'ערל; ווייל אבער
זיערע זידישע אַבשאַמטנע איז, פֿיערע
נלעקסאָן אלע וידען און זינע מאַכטען הערן
נלעקסאָן עמפֿעלען, דיא געלט אַכטער אינטע
וועינטעטען אין ענגלישע איבערזעצונג לעזען
צו וואַללען, ער וויד זיך רען אַיסנאָנע מַה'ס זיך
בעלעקערען, דאס ער זאָלען וידען-פֿענעטען ניג
נלעקסאָן אַיסנענאָנען איז: (

באריען ער דיא וידען געשעען זע -
נעשפּונטען אינע ווילדען זע ווינע וועלכען איז עס
צו נענער בעקאָנסע, דאס דער נענער וינע-
פֿערהענעטע דעס אַבשאַמטען רייכטמאָנען הערר
נאָכזיעל וואַרדן, און אינען אַרנעם-פֿערהע-
פֿאַרעם פֿערהיילעט וואַרדע ער מוס ען און
פֿאַלעק העכטען נישט בלאַס וינע וואַנע-פֿערהע-
טענען, וואַנערן און וינע אַינפֿאַכע פֿערהע-
שפּעלע נערהעלען, ווען זיך וואָנען ער מוס-
מע וינע שפּעלע נערהעלען, זאָ מלכען זיך
ניכט, דאס ער וועט אים וינע דעס נען עמפֿע-
נעכטענען וואַרדע, דאס זיך דער פֿאַרל נישט עס
וואָר פֿערהערן פֿון וואַרדן בלאַס אינע מאַדאָל-
שען פֿערהשטען וואַנע קינע אַבשאַמטע שפּעל-
לע טעהר אַינזעהענען, און וינע אַבשאַמטנע
זיך דאס נעריכט פֿאַלעט זיין ווידען, דאס איז
אבער אס אַ פֿאַרענעטמאַכט ווישעס דעס קאַנען-
ליכען פֿערהשטען אַרנעס אין בודא-עסעט הערענען,
זיך וואַללען הערר גיט דאס פֿאַרלאַנגענישע וינע-
הערהאַפען, דיא נענען העררן און וואַרדן עהאָן-
נען וואַרדען, ווענע לויטען ווי פֿאַלעט: (1) דער
אונד אַרנעם-פֿערהע'ערל געראַפֿעלעט אָננענע
בערר האט עס ווענער נעריכטע אַינזענאָנע דאס
וואַרדן אים פֿערהשאַפֿען, פֿון אינען שטעטען
אַרליך היכטער דען אַרדען דער אינעווען קראַנע
צו פֿערהשאַפֿען, ווען דיעזער אינע האַסערע
פֿאַסע צו אַבשאַמטענע ווערען הענעמאָנע-פֿע-
נען וואַללע הערר פֿון וואַרדן וואַנענעכטע אונד
נעפֿאַרדעטע האַבען, אינען נעיינסען גערהאַפֿער
צום אונד ווי אינעס אַרנעם צו ווערען, דאס זיך דיא
אינעווען וואַרדן דער פֿערהיילעט אָננענעכטע
פֿאַר דעס ווענער נעריכטע נענען וואַרדן עסאכס
האַט - (2) גערהאַפֿער זאָנעט אונד, דאס ער
העררן פֿון וואַרדן און שטאַמטע-פֿאַסע'ער אים
זיערעהע פֿאַן 20,000 נלעזען אַיבערנעמען האט,
ווייל ווערער פֿערהשאַפֿען האַסער אונד זיך זיך
נען אינפֿאַלס בייא דער אַבשאַמטע רענענען דען

אָרדען דער אינעווען קראַנע צו ערוויקען, פֿיר
דען פֿאַרל, דאס דעיס זעך נישט נעלענען וואַל-
לע פֿערהשטעטע זיך הערר וואַרדן צור ריק-
נעלענען דער אַבשפּענענע 20,000 נלעזען, וואָס
אונד געשעקען איז - (3) אין נעיינסע עמיל
זיערעהע זאָנטע פֿאַרלינגעס אונד הערר פֿון וואַרדן
ערווענטע מן, אונד אינע אַנליהע: פֿאַן 20,000 ביז
40,000 מאַרק פֿון פֿערהשאַפֿען, וואַריי און פֿעיר-
פֿערהשטעטע דעס נעלע-נעכטע אינען אַרדען צו פֿעיר-
שאַפֿען, און מיר דעוועס נעשעט העררן הויכען
נאָפֿעסען און דער דאָ זאָנטע: אונד פֿאַרע דאס
נעלע-נעכטע הערר, דאָ מיטע און פֿאַרדיקט דען
אַרדען און דער מאַטע האַבען זיך - דיא ווערער
פֿאַרדיקטע ווישעס דעס העררן פֿערהאַפֿער נישט נע-
נענע נעלעסעטע ווערען קאַנטע, ערשטלעך דאָס
זאָנטע ערשט - (4) אַרליך נאָכזיעלע זאָנטע אונד
דאס ער העררן פֿון וואַרדן וויסלעך 16,000 מאַרק צו
וואַרדענעטענען זעקען איבערנעמען האט, אימער
דער בעדינגונג דאס ער ביז ספּעטעמבער 1878 דען
אַרדען בעזענעט אַרדע דאס נעלע ערוויקעהאַלען
מיט, זיך האט ער קיינען אַרדען ערהאַלען, אבער
אונד דאס נעלע גערהאַפֿער אונד הערר פֿון וואַרדן
ערטע אס זיך ווי 1879 ציריק - (5) הערר פֿון וואַרדן
האַרד בעזענעטע אלע דעוועס אַינזענאָנע אונד פֿאַרל-
קאַמטען ריכטיג, דאס ויך דיא מיטע און אונד
דענען גערהאַפֿער דער שטאַמטע-אַנזעלע דאס
ריכטיקע אינעווען נענען וואַרדן אַרדע-
טע דער קאַנזילע: ערווענטענען אַינזענאָנע ווע-
דאָר ווי פֿאַלעט: נאָכזיע און וויקלעך בעשע-
הייטער נישט פֿאַרהאַנדלען דיא וואַרדן דען לויטען
אונד נעלע ציריקערשאַפֿעטע האָט: אַבשעס דיעזע
לויטע דען אונד נישט אים קליינער אַינזענאָנע ווע-
אונד אינע בעשפּאָרען, דעס וואַרדן נישט פֿאַר-
הערשטען - ווידע הערר וואַרדן פֿאַן זעיער אַנזעלע-
פֿערהייטען אַרנעס, עס איז אונד און וואַרדן אין
גינער צו פֿערהאַפֿער ווינע אַרדענען, אלס פֿאַן
אינער בעזענערשען אַבסכט' נישט דיא רעזע
זיין קאַנען הערר וואַרדן בעזאָס אַ וויקלעך אינען
זאָ פֿאַרענען אינפֿאַלס בייא דער אַבשאַמטע-רע-
נענען, דאס עס אונד נישט אַנזעלעך אונד אַר
דען אינען אַרדע אונד אַרדען אינען אַרדען צו ער-
וויקען, מאַן קאַנען אונד העררן וואַרדן הויכמאָס
ניכט אים אינפֿאַכען אַרנעם-פֿערהע'ערל בעסערע-
טען וואַרדן זיך און זידיש-פֿאַרהאַפֿען קריי-
זען אַבסכט' דיא פֿאַרשידענע וואַרדן אַרנעס מיט
הייכע זעיען, דיא וואַרדן אים פֿיערע דער אַר-
פֿאַרהאַפֿער ווערענעם געלט, שאַפֿער זעך, דאס
זיערע זאָנטע פֿערהענעטע פֿאַלע מאָנען, זיך ווי
פֿערהשטען און אינער פֿערהענען נעמער רענענען,
אונד און דען שקאַדאָר דעס זאָנענעטען פֿאַקעס.

פֿאַרליעטאָן

רעטטונג דער ווערען

(צו פֿאַרשידענע)

אין אלען נענערען אונד אַבשאַפֿען פֿאַרנאָרטיק
(זאָנע) און זעהן עס שויער וינע ערעזעהנען סוכטען דיא
ווערען און געוואַלנע ווינע אררע סמול אויסלעזען,
פֿאַן ביאָטע זאָ וואַנען פֿאַלל מיט סמול און אינען
אַפֿענענען פֿאַמילען אין פֿאַרד אונד פֿערהאַפֿען דיא
אינעס פֿערהאַפֿען, דאס וואַר אונד ווי 1874, דאס וואַר אין
צווישען הויכען פֿיר אונד ווען אונד, די מאַר אונד אַב-
הענענען מאַכט און העיקר און קינע, שאַלי שוישען,
היענו ערעסען נאָ קאַנען לודוויג אינען בעפֿעהר, דאס
אינעווען, וואָ נאָ סמול נענערען ווערען וואַללען, זיע-
זע זאָפֿאַש צו פֿערהענען ווען, אונד דיא ווען, וועלכע
זיך נישט הערשענען וואַללען, הויכענענען ווערען
וואַללען - דער שטעיקן דער פֿאַנזאָווישען ווען ווענען
דיועס פֿאַללעס וואַר אַנזעקענע כַאַס, עס וואַר וואַר ווען
אינען דאס העיקר הערשענען וואַר אַרדען ווענען, דיא
פֿאַרשטען פֿאַלענען יעדעס וואַר אַ סאָנע דיעזעס כַאַס-
דעס (שיח'ס הוהר כַאַס פֿון הַמ'ן) פֿאַסען.
ווערערע דיעזער בעזאַמטונ דער ווישען נעמיער
בעזאָס זיך אבער פֿערהשטען און בעזאַמטונ אינעס
נישפּעליקע און דיא ווישען הוהרען, אונד אונד אינען
פֿערהשטענען-פֿאַרליקע דיא הערר בעפֿעהרלעך סמול פֿאַר-
לייטע און בעזאַמט צו נעמען, ער קאַס אונד צום פֿאַרנאָ-
פֿיערער אַבסכט, וואָ ער בערעהען סמול אונד דעס שויער
פֿאַרלאַנד אונד זיך נלעך דורף אינען דיענען און בעזאַמט

פֿאַרליעטאָן

נאָס נלעזען בעשפּעלעט, דיא ווען האַבען אינען וואַלען
דיעס אונד אינעווען טישע הויכענעטענען, אונד ער נלעזע-
טע דאס רעמיענען, דען וואַר ווען אַלס אינען טישע-
ניכטע הויכענעטענען, פֿיר דיא קאַטהאָליקען נאָ נשנענען
אונד אונד נלעזע אבער, מיין הערר נישפּעליקע, דאס דיע-
זען טישע-ניכטע אונד דיא קאַטהאָליקען באלד הויכענע-
טען ווערען? -
פֿערהשטען וואַללעט דען דאָבינער שאַנען, דער
נישפּעליקע אבער לויט עס נישט צו, אבער דער דאָבינער-
סוכטע צועהנען וויא ווינע סמול, דיא אונד לייכטע ווא-
דען אלס זיין לעבען-הויכענעטענען וואַרדען, דאסאלס
נאָס עס נאָ ווענען גערוקעט כֿעכער, דעיס 70 יאָרע צו-
פֿאַר וואַר דיא סוכטע-קאַסע און טאָינען ערשטען וואַר-
דען אונד נאָ נישט אַינזענען פֿערהייטען, דיא נעשיינענע-
נען כֿעכער האַסען דאָרען און זענען צום אינען נאָכען-
נעלע-ווערעהט, פֿערהשטען נאָס און פֿאַרנאָרטיק אַרליין
(און נעשיינענע ווישען כֿעכער און בעזאַמט)
פֿאַרשאַפֿער עישיקען נון אונד זיך זאָפֿעלשאַפֿען אין
דער פֿאַרנאָרטיקען סוכטע-ווענען אונד זאָנטע: פֿעיר-
צויעס, ריכטיק, דאס און זיך און אינען פֿאַרשאַפֿענען אונד
הענענען אבער פֿערהייטען קאַנען און און, און דיעזער אַר-
נעלענענע ווישען נעלעזען ווי, און היינט זאָפֿעלשאַפֿען אונד כון
אונד פֿאַרשייטען.
ווייל וויללעקאַסען: נאָס האט און נעשייטען ווי
האַבען פֿאַן אינען נעמען סוכטען זאָנע נערהאַר: זאָנטע
דיא משה כַאַס ווי האַבען דיא עפען דען בעזאַמטע נעפֿאַסע,
אינע ווישע פֿערהשטענען און קאַריער מאַקסווייליאָן צו ענע-
ווענען: אבער ווי פֿערהשטען, און דיעזע פֿערהשטענען צוויק
אונד פֿאַרשייטען.